

YAPAY ZEKÂ POLİTİKASI

1 Amaç ve Kapsam

Bu politika belgesi, Başkent Üniversitesi'nin eğitim, araştırma ve idari faaliyetlerinde Yapay Zekâ (YZ) teknolojilerinin etik, güvenli, insan odaklı ve hukuka uygun biçimde kullanımını sağlamak amacıyla hazırlanmıştır. Belgenin amacı, YZ teknolojileriyle eğitim kalitesini ve araştırma kapasitesini artırırken, etik sorumlulukların altını çizmek ve hukuki riskleri en aza indirmektir.

Belge; YZ teknolojilerinin geliştirilmesi, kullanılması, satın alınması veya entegre edilmesi süreçlerinde üniversite mensuplarının uyması gereken temel ilke ve esasları belirler.

Politika; üniversiteye bağlı tüm akademik ve idari birimlerde çalışanları, öğrencileri, üniversite ile iş birliği içinde çalışan tedarikçi ve araştırmacıları kapsar.

Bu politika belgesi, YZ teknolojilerinin hızla gelişen doğası göz önünde bulundurularak, yılda en az bir kez gözden geçirilecek ve güncellenecektir.

2 Tanımlar

Yapay Zekâ (YZ): Algılama, öğrenme, akıl yürütme, karar verme veya içerik üretme yeteneğine sahip sistemlerin genel adı.

Üretken Yapay Zekâ (ÜYZ): Metin, görsel, ses, kod veya veri üreten YZ modelleri.

Yapay Zekâ Kurul (YZK): Politikanın uygulanmasını koordine eden, izleyen ve değerlendiren kurul.

Risk Değerlendirme: Bir YZ sisteminin güvenlik, etik, gizlilik ve yasal uyum açısından oluşturabileceği olası etkilerin önceden analiz edilmesi süreci.

Beyan (Disclosure): Kullanıcıların YZ desteğiyle ürettikleri içeriklerde ilgili aracın açıkça belirtilmesi.

3 Temel İlkeler

Başkent Üniversitesi, aşağıdaki etik ve yönetim ilkelerini benimser:

i. **İnsan, Hayvan ve Doğa Merkezilik:**

Tüm YZ uygulamaları; insan onuruna, temel hak ve özgürlüklere saygılı olmanın yanı sıra, hayvan refahını ve doğal çevrenin korunmasını gözetmeli, ekosistemler üzerinde olumsuz etki yaratmayacak şekilde tasarlanmalı ve kullanılmalıdır.

ii. **Sorumluluk:** YZ sistemlerinin çıktılarından nihai sorumluluk her zaman kullanan kişiye aittir.

iii. **Şeffaflık:** YZ'nin kullanıldığı durumlar açıkça belirtilir; kullanıcılar bilgilendirilir.

iv. **Dürüstlük ve Bilimsel Bütünlük:** Dürüstlük, bilimsel araştırma, sanatsal üretim ve yayın süreçlerinin temel etik ilkesidir. Araştırmanın planlanması, yürütülmesi, değerlendirilmesi ve raporlanmasının tüm aşamalarında gözetilmelidir. Üretilen bilginin insanlık yararına kullanılması, bilimsel ve sanatsal süreçlerin tarafsızlık ve doğruluk ilkelerine uygun yürütülmesi esastır. Üretken yapay zekâ araçlarının kullanımı, bu ilkeleri zedelemeyecek şekilde, araştırmacının sorumluluğu ve açık denetimi altında gerçekleştirilmelidir.

v. **Güvenlik ve Gizlilik:** Verilerin korunması KVKK'ya, etik kurallara ve uluslararası standartlara uygun yürütülür.

vi. **Adalet ve Tarafsızlık:** YZ sistemleri cinsiyet, etnik köken, inanç, siyasi görüş veya sosyoekonomik farklılıklara dayalı önyargı üretmemelidir.

vii. **Sürdürülebilirlik:** YZ sistemlerinin enerji tüketimi ve karbon ayak izi dikkate alınmalıdır. Kullanıcılar, mümkün olduğunca enerji verimli YZ çözümlerini tercih etmeli ve "Yeşil YZ" (Green AI) ilkelerini benimsemelidir.

viii. **Algoritmik Şeffaflık ve Açıklanabilirlik:** Kullanılan YZ sistemleri, özellikle karar verme süreçlerinde destek olarak kullanıldığında, bu sistemlerin nasıl çalıştığı, hangi verileri kullandığı ve nasıl sonuçlara ulaştığı anlaşılabilir olmalıdır. Bu kapsamda, **işleyişi ve karar mantığı kullanıcılar tarafından yeterince anlaşılamayan (Kara Kutu)**¹ yapay zekâ modellerinin kritik

¹ Kara kutu (black-box) algoritmalar:

Girdi verileri ile üretilen çıktılar arasındaki ilişkiyi kullanıcıların veya karar vericilerin kolayca takip edemediği, iç işleyişi teknik olarak karmaşık veya kapalı olan yapay zekâ modellerini ifade eder. Bu tür modellerde, sistemin neden belirli bir sonucu ürettiği açık ve denetlenebilir biçimde ortaya konamayabilir. **Örneğin**, bir akademik çalışmada kullanılan yapay zekâ modelinin; belirli bir hipotezi destekleyen ya da reddeden bir sonuç üretmesine rağmen, bu sonucun **hangi veri özelliklerine, hangi model parametrelerine veya hangi**

kararlarda kullanımından kaçınılmalıdır. Kullanılan YZ sistemlerinin temel çalışma mantığı, etik ve hukuki sınırlar gözetilerek, ilgili paydaşlara **makul ölçüde açıklanabilir** olmalıdır.

- ix. **Özel nitelikli kişisel verilerin korunması:** Bu verilerin “**Kişisel Verilerin Silinmesi, Yok Edilmesi veya Anonim Hale Getirilmesi Hakkında Yönetmelik**” ve “**Kişisel Verileri Koruma Kurumu**” tarafından belirlenen ilkeler doğrultusunda anonimleştirilmeden genel kullanıma açık YZ araçlarına yüklenmesi gizlilik ve güvenlik gerekçesiyle önerilmemektedir.
- x. **Resmi Yazışmaların ve Kurumsal Belgelerin Korunması:** Üniversiteye ait resmî yazışmalar, iç yazışmalar, idari belgeler, karar metinleri, tutanaklar, sözleşmeler, hizmete özel veya gizlilik derecesi bulunan dokümanlar; açık ya da kapalı herhangi bir **üretken YZ sistemine** yüklenemez, bu sistemler aracılığıyla işlenemez, analiz edilemez veya dönüştürülemez. Bu tür belgelerin yapay zekâ sistemlerine aktarımı; **veri güvenliği, gizlilik, kurumsal sorumluluk ve mevzuata uyum** açısından ciddi riskler doğurur. Ancak söz konusu kullanım, **üniversite tarafından yetkilendirilmiş, kapalı ve kurumsal YZ sistemleri** aracılığıyla ve **ilgili birimlerin açık onayı** ile mümkün olabilir.

4 Uyumluluk ve Mevzuat

Bu politika, ulusal ve uluslararası düzenlemelere dayanır.

Uyumun sağlanmasında aşağıdaki dokümanlar esas alınır:

- i. 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu (KVKK)
- ii. AB Yapay Zekâ Yasası (AI Act, 2024)
- iii. UNESCO (2021) YZ Etiği Tavsiyesi
- iv. Yükseköğretim Kurulu Üretken YZ Etik Rehberi (2024)
- v. TÜBİTAK - Destek Süreçlerinde Üretken YZ'nin (ÜYZ) Sorumlu Ve Güvenilir Kullanımı Rehberi (Eylül 2025)
- vi. 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu (FSEK)

YZ sistemlerinin kullanımı bu belgelerde yer alan etik, hukuki ve teknik gerekliliklerle uyumlu olmalıdır.

iç hesaplama adımlarına dayandığının araştırmacı tarafından açıkça açıklanamaması, söz konusu modelin “kara kutu” niteliği taşıdığını gösterir. Bu durum, bilimsel tekrarlanabilirlik, doğrulanabilirlik ve metodolojik şeffaflık açısından risk oluşturabilir.

5 Eğitim ve Öğretimde Kullanım

- **Bölüm ve programlar**, müfredat güncellemelerinde, yapay zekâ teknolojilerindeki gelişimi gözeterek ilgili değişiklikleri yaparlar.
- Her öğretim elemanı, derslerinde YZ kullanımına ilişkin ilkeleri ders planlarında açıkça belirtir.
- Öğrenciler, YZ araçlarından yararlanarak hazırladıkları ödev, proje veya tezlerde kullandıkları aracın türünü, versiyonunu ve amacını açıkça beyan ederler.
- YZ desteği öğrenme sürecini kolaylaştırıcı bir araç olmalı; bireysel düşünme, yazma ve üretme sorumluluğunu ortadan kaldırmamalıdır.
- Akademik dürüstlük ilkesi gereği, YZ katkısının gizlenmesi etik ihlal sayılabilir.
- Sınavlarda, öğretim elemanının izin vermediği durumlarda YZ araçlarının kullanımı yasaktır.
- Tespit araçları tek başına delil olarak kabul edilmez; öğretim üyesi ek değerlendirme yapar.

Eğitim-Öğretimde YZ kullanım rehberi Ek-1’de verilmiştir.

6 Bilimsel Çalışmalarda Üretken Yapay Zekâ Kullanımı

6.1 Destekleyici Kullanımlar

Aşağıda belirtilen amaçlar doğrultusunda ÜYZ araçlarının kullanımı, bilimsel çalışmayı yürüten araştırmacının dikkatli denetimi, doğrulaması ve nihai sorumluluğu kendisine ait olmak kaydıyla genel olarak kabul edilebilir niteliktedir:

i. Literatür Araştırması ve Özetleme:

ÜYZ, belirli bir konuya ilişkin akademik yayınların bulunması, geniş metinlerin veya makale gruplarının ana fikirlerinin özetlenmesi amacıyla kullanılabilir. Ancak ÜYZ tarafından üretilen özetlerin doğruluğu, eksiksizliği ve olası yanlışlıkları mutlaka kontrol edilmeli, doğrudan orijinal kaynaklara başvurulmalıdır. ÜYZ tarafından önerilen referans ve atıflar özellikle dikkatle doğrulanmalıdır, zira hatalı veya uydurma kaynak üretme riski bulunmaktadır.

ii. Dil ve Üslup İyileştirme:

ÜYZ; dilbilgisi ve yazım denetimi, cümlelerin yeniden ifade edilmesi, metnin akıcılığının artırılması ve anlaşılabilirliğinin artırılması ile özellikle anadili dışındaki diller için çeviri desteği sağlar.

sağlanması amacıyla kullanılabilir. Ayrıca ÜYZ'ye içerik aktarılmadan önce kişisel veri veya üçüncü kişilere ait fikrî ve sınai mülkiyet haklarını ihlal eden unsurlar ayıklanmalıdır.

iii. Kodlama Yardımı:

Üretken YZ, bilimsel çalışmalarda kullanılan yazılımlar için kod parçacıklarının oluşturulması, mevcut kodlardaki hataların ayıklanması ve kodun işlevinin açıklanması amacıyla kullanılabilir. Üretilen kodun doğruluğu, verimliliği, güvenliği ve olası lisans ihlalleri, araştırmacı tarafından titizlikle kontrol edilmelidir.

iv. Fikir Geliştirme ve Beyin Fırtınası:

Üretken YZ, bilimsel çalışmanın erken aşamalarında; araştırma soruları, hipotezler veya metodolojik yaklaşımlar geliştirmek amacıyla bir düşünce destek aracı olarak kullanılabilir. Ancak bu süreçte üretilen fikirler araştırmacının kendi uzmanlığı ve eleştirel değerlendirmesi süzgecinden geçirilmeli, çalışmanın özgünlüğü ve kişisel katkısı korunmalıdır. ÜYZ'nin, bilimsel çalışmanın entelektüel niteliğini zayıflatacak şekilde kullanılmasından kaçınılmalıdır.

v. Veri Görselleştirme Önerileri:

ÜYZ, mevcut veriler için uygun grafik veya görselleştirme türleri hakkında öneriler sunabilir. Metinden görüntü üretme gibi görsel oluşturma yetenekleri dikkatli kullanılmalı, üretilen görsellerin doğru, yanıltıcı olmayan ve bilimsel açıdan geçerli olması sağlanmalıdır. Yapay zekâ ile üretilen tüm görsellerde, kullanılan aracın adı ve görselin ÜYZ ile oluşturulduğu açıkça belirtilmelidir.

vi. Veri ve İstem Saklama:

Bilimsel çalışmanın metodolojisini doğrudan etkileyen YZ kullanımlarında, kullanılan "istemlerin" (prompts) ve YZ tarafından üretilen ham çıktıların, çalışmanın tekrarlanabilirliğini sağlamak için saklanması ve gerektiğinde ek materyal olarak sunulması tavsiye edilir.

vii. Sanatsal ve Yaratıcı Çalışmalara Destek:

Üretken YZ, sanat ve tasarım alanlarında yürütülen bilimsel ve uygulamalı çalışmalarda; **kavramsal geliştirme, eskiz üretimi, kompozisyon alternatifleri oluşturma, görsel veya işitsel ifade biçimleri hakkında öneriler sunma** gibi amaçlarla destekleyici bir araç olarak kullanılabilir.

Ancak ÜYZ çıktıları **nihai sanatsal eser olarak kabul edilmemeli**, çalışmanın özgünlüğü, estetik bütünlüğü ve sanatsal yorumu **araştırmacı veya sanatçının yaratıcı katkısına dayanmalıdır**. Yapay zekâ kullanımının eserin üretim sürecindeki rolü açıkça belirtilmeli; **telif hakları, özgünlük ve etik ilkeler** gözetilmelidir.

Bu destekleyici kullanımlarda dahi, araştırmacı ÜYZ çıktısını olduğu gibi kabul etmemeli, eleştirel bir değerlendirmeye tabi tutmalı, doğruluğunu teyit etmeli ve içeriği kendi entelektüel katkısını yansıtacak biçimde düzenlemelidir.

6.2 Dikkat Edilmesi Gereken Kullanımlar

Aşağıda belirtilen kullanım alanları, ÜYZ'nin bilimsel çalışmanın merkezinde yer aldığı ve bu nedenle etik, akademik ve metodolojik açıdan daha yüksek riskler barındıran durumlardır. Bu kullanımlar yasak olmamakla birlikte, araştırmacının olağanüstü dikkat göstermesi, kapsamlı doğrulama yapması ve özgün katkısını açık biçimde ortaya koyması gerekmektedir:

i. Bilimsel Metin Taslaklarının Oluşturulması:

Makale, tez, bildiri veya rapor gibi bilimsel çalışmaların giriş, literatür taraması, yöntem, bulgular veya tartışma bölümlerinin ilk taslaklarının ÜYZ'ye yazdırılması ciddi riskler içermektedir.

Riskler:

- Yüzeysel ve genelleştirilmiş anlatımlar
- Çalışmanın özgün bağlamını yansıtmayan ifadeler
- Yanlış, eksik veya uydurma bilgiler ve hatalı atıflar
- Farkında olunmadan intihal riski

Gereklilik:

Üretken YZ tarafından oluşturulan metinler nihai bilimsel metin olarak kullanılmamalıdır. Araştırmacı, bu çıktıları yalnızca bir başlangıç veya yardımcı materyal olarak değerlendirmeli; metni tamamen kendi akademik bilgisi, analizi ve özgün katkısıyla yeniden oluşturmalı ve tüm atıf ve iddiaları doğrulamalıdır.

ii. Veri Analizi ve Yorumlama:

İstatistiksel analiz yapılması, analiz sonuçlarının yorumlanması, veri örüntülerinin belirlenmesi veya sentetik veri üretilmesi amacıyla ÜYZ kullanımı yüksek risk taşır.

Riskler:

- İstatistiksel veya metodolojik hatalar
- Yanlış veya aşırı genelleştirilmiş yorumlar
- Veri setlerindeki önyargıların fark edilmeden pekiştirilmesi

Gereklilik:

Üretken YZ ile yapılan tüm analizler, alan uzmanı bir araştırmacı tarafından denetlenmeli; sonuçlar mümkün olduğunca geleneksel veya bağımsız yöntemlerle doğrulanmalı ve kullanılan ÜYZ aracının sınırlılıkları açıkça belirtilmelidir.

iii. Şekil ve İllüstrasyon Üretimi:

Metinden görüntü üreten ÜYZ araçları kullanılarak oluşturulan şekil, grafik ve illüstrasyonlar bilimsel çalışmalarda teknik ve etik riskler barındırabilir.

Riskler:

- Teknik veya bilimsel hatalar
- Yanıltıcı görsel anlatımlar
- Telif hakkı ihlali riski

Gereklilik:

Üretilen tüm görsellerin bilimselliği, doğruluğu ve özgünlüğü titizlikle kontrol edilmeli; gerekirse manuel olarak düzeltilmeli veya yeniden oluşturulmalıdır. Görsellerin ÜYZ ile üretildiği şeffaf biçimde belirtilmelidir.

Bu “dikkat edilmesi gereken” kullanım alanları, yardımcı araç kullanımı ile bilimsel yazarlık arasındaki sınırı bulanıklaştırma potansiyeline sahiptir. Bu nedenle ÜYZ’nin rolü asgari düzeyde tutulmalı ve araştırmacının entelektüel katkısı açık ve tartışmasız biçimde ön planda olmalıdır.

7 Telif Hakları ve Fikri Mülkiyet

Yapay Zeka Kullanımında Telif Hakları Yapay zeka araçlarıyla üretilen içerik kullanılırken aşağıdaki ilkelere uyulmalıdır:

- i. Yapay Zeka araçları başkalarının telif haklarıyla korunan eserlerini ihlal edecek şekilde kullanılamaz.
- ii. Yapay Zeka tarafından üretilen içeriğin orijinal eserlere benzerliği kontrol edilmeli, intihal riski değerlendirilmelidir.
- iii. Ticari YZ araçlarının kullanım koşulları ve lisans anlaşmaları dikkatlice incelenmeli, fikri mülkiyet hakları net olarak anlaşılmalıdır .

Yapay Zeka ile Üretilen İçeriğin Sahipliği

- Yapay Zeka araçlarının ürettiği içeriğin fikri mülkiyet hakları belirsiz olabilir. Bu nedenle, YZ destekli çalışmalarda insan katkısının somut ve belirgin olması gerekir.
- Akademik çalışmalarda YZ araçları yalnızca "yardımcı araç" olarak konumlandırılmalı, asıl fikri katkı araştırmacıya ait olmalıdır.
- Patent başvuruları, yayınlar ve diğer fikri mülkiyet haklarında YZ kullanımı şeffaf bir şekilde belirtilmelidir.

8 Yapay Zeka Araçlarının Seçimi ve Değerlendirmesi

Kurumsal Kullanım için Değerlendirme Kriterleri Üniversitede kurumsal düzeyde kullanılacak YZ araçları aşağıdaki kriterler doğrultusunda değerlendirilir:

1. Veri Güvenliği ve Gizlilik:
 - Kişisel verilerin nasıl işlendiği ve saklandığı
 - KVKK ve GDPR uyumluluğu
 - Veri şifreleme ve güvenlik protokolleri
2. Şeffaflık ve Açıklanabilirlik:
 - Algoritmanın çalışma mantığı hakkında yeterli bilgi sağlanıp sağlanmadığı
 - Karar verme süreçlerinin izlenebilirliği
3. Etik ve Yanlılık Kontrolü:
 - Algoritmik yanlılık testlerinin yapılıp yapılmadığı
 - Adalet ve eşitlik standartlarına uygunluk
4. Teknik Destek ve Güvenilirlik:
 - Sağlayıcının teknik destek kalitesi
 - Sistem kesintilerinde yedekleme planları
5. Maliyet ve Sürdürülebilirlik:
 - Toplam sahip olma maliyeti (TCO)
 - Uzun vadeli sürdürülebilirlik

Onay Süreci:

Yeni bir YZ aracının kurumsal kullanıma alınması için:

- İlgili birim tarafından resmi başvuru yapılır.
- Yapay Zeka Kurulu teknik ve etik değerlendirme yapar.
- Bilgi İşlem Daire Başkanlığı güvenlik incelemesi gerçekleştirir.
- Hukuk Müşavirliği sözleşme ve uyumluluk kontrolü yapar.
- Rektörlük nihai onayı verir.

Bireysel kullanım için ise genel ilke ve yasaklar çerçevesinde öğretim elemanları ve öğrenciler kendi sorumluluğunda araç seçimi yapabilir.

Kurumsal ve hassas verilerin işlenmesi süreçlerinde, üniversite tarafından veri güvenliği protokolleri onaylanmamış kişisel e-posta adreslerine bağlı YZ hesaplarının kullanılması sınırlandırılmıştır. Kurumsal veriler sadece üniversitenin sağladığı veya onayladığı kurumsal lisanslı hesaplar üzerinden işlenmelidir.

9 İdari Süreçlerde Kullanım

- Üniversite birimleri, herhangi bir YZ tabanlı yazılım veya sistem satın almadan önce YZ Risk Değerlendirmesi yapmalıdır.
- Risk değerlendirmesinde gizlilik, insan denetimi, veri güvenliği, şeffaflık ve etik uygunluk kriterleri göz önünde bulundurulur.
- Yapay Zeka destekli karar sistemlerinde son kararı ilgili personel vermelidir.
- İdari sistemlerde kullanılan YZ uygulamaları yıllık olarak gözden geçirilir.
- Dış tedarikçilerle yapılan sözleşmelere veri koruma ve etik kullanım yükümlülüğü eklenir.

10 Şeffaflık ve Hesap Verebilirlik

- Üniversitede kullanılan tüm YZ sistemleri için beyan yapılır.
- Yapay Zeka kullanımına ilişkin tüm karar ve uygulamalar belgelenir.
- Yıllık “YZ Şeffaflık Raporu” kamuya açık biçimde yayımlanır.
- Herhangi bir etik ihlal veya YZ kaynaklı sorun tespitinde, YZK durumu Rektörlüğe bildirir ve gerekli düzeltici işlemleri başlatılır.

11 Eğitim ve Farkındalık

Üniversite, tüm öğretim elemanları ve öğrenciler için düzenli yapay zeka okuryazarlığı eğitim programları düzenler. Bu programlar:

- Yapay Zeka araçlarının etik ve sorumlu kullanımı
- Yapay Zeka çıktılarının eleştirel değerlendirmesi
- Yapay Zeka araçlarının akademik dürüstlikle uyumlu kullanımı
- Veri güvenliği ve gizlilik bilinci
- Yapay Zeka'nın sınırlılıkları ve potansiyel yanlışlıkları konularını kapsar.

Üniversite oryantasyon eğitimleri ve yıl içinde isteğe bağlı seminer ve atölyeler düzenler.

12 İzleme, Raporlama ve Güncelleme

Politika belgesi, yılda en az bir kez YZ Kurulu tarafından gözden geçirilir.

Güncellemeler; mevzuat değişiklikleri, teknolojik gelişmeler veya iç denetim sonuçları doğrultusunda yapılır.

13 Uygulama ve Denetim

İşbu politika belgesine ilişkin ihlaller Yükseköğretim Kurumları Öğrenci Disiplin Yönetmeliği ve Yükseköğretim Üst Kuruluşları ile Yükseköğretim Kurumları Personeli Disiplin Yönetmeliği hükümleri uyarınca ilgili birim tarafından değerlendirilir.

14 Yürürlük

İşbu bu politika belgesi, Başkent Üniversitesi Senatosu'nun onayıyla yürürlüğe girer. Belge tüm akademik ve idari birimler bakımından bağlayıcıdır.